

В ПАМЕТ НА ЛОРЪНС РОБЪРТ КЛАЙН (1920 – 2013)

Лауреатът на Нобелова награда за икономически науки през 1980 г. Лорънс Робърт Клайн - икономистът, който прогнозира развитието на глобални икономически тенденции, почина на 93-годишна възраст на 20.10.2013 г.

Л. Клайн е роден е на 14 септември 1920 г. в Омаха, САЩ. Дългогодишният си успешен професионален път започва, след като завършва Калифорнийския университет (Бъркли) и получава докторска степен от Масачузетския технологичен институт (MIT). Голямо влияние върху научното му развитие оказва ръководителят на докторската му дисертация и бъдещ лауреат на Нобелова награда за икономически науки П. Самуелсън. Самият Л. Клайн определя присъствието на научния ръководител в израстването си като „незабравим опит“.¹

Работата си по икономико-математико моделиране и неговото компютърно приложение Л. Клайн започва през 1944 г., след като се присъединява към Комисията на Коулс (US Cowles Commission for Economic Research) на Чикагския университет. Той получава задача да продължи и да развие работата по разработване на динамични модели за целите на икономическия анализ, започната по-рано от лауреата на Нобелова награда за икономически науки Ян Тинберген (1969 г.). През 1947 г. Л. Клайн създава първият макроиконометричен модел на американската икономика, с който прогнозира бизнесколебанията и изучава ефектите на социално-икономическата политика на правителството. Нещо повече, това е и първият систематизиран модел, който може да се ползва за целите на макроикономическото управление.

Задълбочената работа по разработване на иконометричните модели позволява на Л. Клайн да изгради силна икономическа интуиция и вярно да прогнозира развитието на икономическите процеси в САЩ след края на Втората световна война. Както предвижда бъдещият лауреат на Нобелова награда, търсенето на стоки и жилища нараства с бързи темпове, подкрепени от повишената покупателна способност на завръщащите се войници и стимулира растежа на американската икономика тогава, когато очакванията са били за продължителна рецесия. По-късно Л. Клайн също безпогрешно прогнозира, че края на Корейската война ще доведе само до слаба рецесия.

Блестящите разработки на Л. Клайн са търсени и прилагани от редица развити икономики за провеждане на макроикономическа политика. През лятото на 1947 г. той помага на канадското правителство да създаде първият

¹ Lawrence R. Klein - Biographical. Nobelprize.org. Nobel Media AB 2013. Web. 19 Nov 2013. <http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/economic-sciences/laureates/1980/klein-bio.html>

от серия иконометрични модели. Малко по-късно в Мичиган Л. Клайн подновява работата си по макроикономическото моделиране и заедно с един от своите студенти - А. Голдбергер, създава моделът Клайн-Голдбергер, въз основа на който се разработват серия модели, известни като Мичигански модел. От 1954 г. Л. Клайн работи и преподава четири години в Оксфордския университет (Великобритания), където оказва силно влияние със създаването на известния *Оксфордски модел* (икономически модел на британската икономика). През 1958 г. той отново се завръща в САЩ по покана на бизнес-училище „Уортън“ към Пенсилванския университет, където преподава до 1991 г.

Иконометричните модели на Л. Клайн доказват приложимостта си като ефективен инструмент на икономическия анализ не само на макроравнище, но и за целите на фирмения мениджмънт. През 1960 г. той започва продажбата на иконометрични прогнози на частни и публични компании, за да увеличи финансовата подкрепа за по-широки научни изследвания в Катедрата по икономика на Пенсилванския университет. Голямото търсене на прогнозите постепенно разширява дейността до създаването на неправителствена организация, която по-късно е придобита от частна компания. Федералните власти също многократно се допитват до знанията и търсят съветите на Л. Клайн, а през 1976 г. е поканен да се присъедини към администрацията на бъдещия американски президент Дж. Картър. Верен на академичното си призвание, той отказва административната длъжност и се посвещава предимно на научно-изследователска и преподавателска дейност.

Пионер в създаването на иконометриката и емпиричното ѝ приложение Л. Клайн е награден с Нобелова награда за икономически науки през 1980 г. *„за създаването на иконометрични модели и тяхното приложение в анализа на колебанията на икономиките и икономическите политики“*² и става деветият американец, удостоен с това отличие.

Работата на Л. Клайн се отличава с изключителна приемственост в академичните среди. Иконометричните модели, разработени от него за американската и други икономики, са приети бързо и намират широко приложение в научните изследвания в световен мащаб. По тази причина Нобеловият комитет посочва, че *„са малцина емпиричните изследователи в областта на икономическите науки, които имат толкова много последователи и голямо влияние като Л. Клайн“*.³

В късните си разработки по икономическо моделиране Л. Клайн насочва усилията си върху взаимодействията между различни икономики и по-конкретно, върху тези, които възникват при движението на потоците на стоки, услуги и капитал между страните. Той работи усилено и след пенсионирането

² "Lawrence R. Klein - Facts". Nobelprize.org. Nobel Media AB 2013. Web. 20 Nov 2013. <http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/economic-sciences/laureates/1980/klein-facts.html>

³ "The Prize in Economics 1980 - Press Release". Nobelprize.org. Nobel Media AB 2013. Web. 20 Nov 2013. <http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/economic-sciences/laureates/1980/press.html>

В памет на Лорънс Робърт Клайн (1920 – 2013)

си в областта на макроикономическото моделиране и създава иконометрични модели с висока времева честота в рамките на месечни и тримесечни времеви интервали за много страни (САЩ, Япония, Мексико, Израел).

Приносът Л. Клайн е още по-съществен и поради непрекъснатия му стремеж да развива икономическото моделиране и да създава научно направление в тази област. Заедно с М. Моришима и Ш. Ичимура той е основател на сп. „*The International Economic Review*“, издавано съвместно от университетите на Пенсилвания и Осака. Във Филаделфия Л. Клайн формира изследователската група *Wharton Forecasting Econometric Associates*. Той е основател и главен изследовател на действащия и сега проект *LINK*, обединяващ работата на икономисти-моделиери от цял свят. Чрез този проект Клайн осъществява амбициозната цел да се създаде глобален иконометричен модел, комбиниращ модели на отделните икономики, така че изменението на икономиката на една страна да се отчете в модела на друга.

Някои от значимите публикации на Л. Клайн, които през следващите десетилетия указват посоката на развитие на приложната иконометрика и методите за прогнозиране и анализ на икономическите процеси са: „*Макроикономика и теория на рационалното поведение*“ (1946), „*Кейнсианската революция*“ (1947), „*Икономически колебания, 1921-1941*“ (1950), „*Иконометричен модел на САЩ, 1929-1952*“ (1955 г.), „*Есе върху теорията на икономическата прогноза*“ (1971), „*Икономикс на предлагането и търсенето*“ (1983).

Проф. д-р ик. н. Гарабед Минасян,
гл. ас. д-р Димитрина Стоянчева